

Drugi simpozij Naravne nesreče v Sloveniji – Neodgovorna odgovornost

Na prvem dnevu dvodnevnega simpozija **Naravne nesreče v Sloveniji** z naslovom **Neodgovorna odgovornost**, ki je potekal 25. 3. 2011 v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje Republike Slovenije na Igu in 26. 3. 2011 v Idriji, v organizaciji *Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU, Občine Idrija in Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje* ter s sodelovanjem *Urada za seizmologijo in geologijo Agencije Republike Slovenije za okolje, Rudnika živega srebra Idrija, Geološkega zavoda Slovenije in Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, smo udeleženci izpostavili pomen sodelovanja različnih strok pri preučevanju naravnih nesreč. Velika nujnost multidisciplinarnega pristopa se kaže tudi v dobro obiskanem posvetu. Z naslovom simpozija izpostavljamo prepogosto neodgovorno vlogo posameznika, ki posegajo v nevarna območja, ter družbe, ki mu to dovoljuje.

Že ob prvem simpoziju, ki smo ga na *Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU* organizirali leta 2008, se je ustvaril neformalni prostor sodelovanja predstavnikov različnih strok, organizacij, ustanov, kot tudi odgovornih deležnikov z lokalne in nacionalne ravni (občine, ministrstva, podjetja). Ta neformalni forum je pomemben korak k dejanski ustanovitvi platforme za naravne nesreče. Platforma bi morala delovati kot samostojno posvetovalno telo in bo združevala vse deležnike, ki delujejo na področju preventive in varstva pred naravnimi nesrečami. Njen temeljni cilj bo povečanje odpornosti ali prožnosti oziroma odzivnosti družbe (angl. *resilience*) na naravne nesreče na vseh ravneh, to je na:

- **organizacijski ravni** (izpostavljen je bil npr. problem plačila odsotnosti prostovoljnih enot zaščite in reševanja),
- **pedagoški ravni**, to je glede vedenja, znanja (izpostavljamo pomen vseživljenjskega učenja o naravnih nesrečah, z ločenimi ciljnim skupinami glede na stopnjo izobrazbe, od vrtca in osnovne šole naprej),
- **geografski ravni**, glede na konkretno pokrajino, čas in prostor, v katerih deluje posameznik, pri čemer moramo upoštevati povezovanje krajevne (lokalne), pokrajinske ali območne (regionalne) in nacionalne ravni ter
- **ravni deležnikov**, kjer bi se morali močnejše in pogostejše povezovati vsi subjekti (»ogroženi, strokovni in pristojni«), od posameznika pa do pristojnih ustanov in izvajalcev del v okviru nacionalnega programa VNDN.

Strinjamo se, da je treba poglobljeno delo opraviti pri ozaveščanju posameznikov. Le s tem bomo dosegli njihovo odgovornejše ravnanje pred, ob in po naravnih nesrečah ter tako zgradili **kulturo sobivanja in prilagajanja naravnim procesom**, ki privedejo do škode ali žrtev, s čimer šele dobijo oznako nesreče. Najmanj kar lahko storimo v smeri sobivanja z naravnimi nevarnostmi je: (1) *ozaveščanje prebivalstva*, da se bomo zavedali naravnih nevarnosti; (2) *upoštevanje zakonskih aktov* – zakonodaja ni slaba, a je toliko slabše njeno izvrševanje.

Ugotavljamo, da bi moral biti z naraščajočo individualizacijo oziroma aktualnim procesom prenosa odgovornosti z družbe na posameznika povezan prenos moči odločanja, pri čemer bi moral biti ta proces strokovno-upravno ustrezno ovrednoten in

podprt. Težiti moramo k ustvarjanju okolja, v katerem bo možno doseči 'večjo socializacijo nevarnosti v prostoru' oziroma večjo **odpornost družbe na naravne nesreče**. V sistemu preventive in varstva pred naravnimi nesrečami nosi posameznik vedno več odgovornosti. Vprašanje je, ali se tega sploh zaveda oziroma ali je za to dovolj usposobljen. Da ne bi prišlo do stihijskega razvoja, ki bi le sledil spreminjajočim se, pogosto netransparentnim razmerjem med različnimi subjekti (država, zasebne družbe, sile zaščite in reševanja, znanstvene ustanove, zavarovalnice, občine), bi morali ta proces individualizacije ogroženosti zaradi naravnih nesreč pravilno usmerjati in vsebinsko stalno nadgrajevati. Sistemi reševanja v Sloveniji namreč dobro delujejo, imamo vse potrebne strokovne kapacitete in reference, odpovedali pa smo na preventivnem področju, zlasti kar zadeva gradnjo na nevarnih območjih. Ugotavljamo, da so na tem področju nujne spremembe. Pri tem se lahko zgledujemo po številnih primerih dobre prakse iz tujine in drugih področij (podnebne spremembe).

Izjavljamo, da raziskovanje naravnih nesreč ni samo sebi namen. Razumevanje in poznavanje naravnih procesov vodi k njihovi pravilnejši zaznavi in ukrepanju ter tako omogoča, izboljšuje in krepi prilagajanje družbe na naravne procese.

Menimo, da se bo le izobražen posameznik lahko odgovorno odločal in skrbel ne le za lastno varnost, ampak tudi prispeval k večji varnosti celotne skupnosti: "Če želimo biti odgovorni, moramo biti izobraženi". Znanje lahko prenesemo v prakso in doseženo raven vzdržujemo z vseživljenjskim izobraževanjem izbirni predmet »*Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami*« v osnovnih šolah, ki je evropski unikum!) in z različnimi akcijami, kot je pravkar potekajoča akcija ozaveščanja o poplavnih vodah »Moč vode«.

Poudarjamo, da z izobraževanjem ne mislimo le na povečevanje znanja, temveč tudi na praktično usposobljenost oziroma šolo za življenje, osredotočeno na prostor in čas, pokrajino, kjer posameznik živi in deluje. Večina naravnih nesreč je regionalnega značaja, vendar bi morali upoštevati tudi veliko mobilnost sodobne družbe in njen odklop od narave v virtualne svetove.

V tej luči smo se prisotni pridružili misli, da bi na naslednjem simpoziju čez tri leta že obravnavali delovanje Slovenske platforme za naravne nesreče, ki bo tako poleg številnih neformalnih prizadevanj eden prvih celostno naravnanih ukrepov za povečanje odpornosti slovenske družbe za naravne nesreče.

Zapisal: doc. dr. Blaž Komac, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU

Dopolnili:

- mag. Miha Pavšek, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU,
- prof. dr. Matjaž Mikoš, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani,
- Špela Kumelj, Geološki zavod Slovenije,
- dr. Matija Zorn, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU

Ilg, 25. 3. 2011